

Конференції

У НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ» ОБГОВОРILI НАЗРІЛІ ПИТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІНГВІСТИКИ Й ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Зоя СТОЛЯР,
*викладач кафедри української мови і літератури
Національного університету «Острозька академія»*

Традиційно в Національному університеті «Острозька академія» значною кількістю заходів відсвяткували День української писемності та мови. Кульмінацією святкування стала IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми культури української мови і мовлення», що відбулася 6-7 листопада. Наукове зібрання також було присвячено 20-річчю з часу відродження першого вищого навчального закладу у Східній Європі — Острозької слов'яно-греко-латинської академії, яка сьогодні має високий титул Науково-дослідницького національного університету «Острозька академія».

Під час конференції вкотре було порушено питання функціонування української мови в інформаційному просторі, специфіки викладання державної мови в дошкільних, загальноосвітніх закладах і ВНЗ, динаміки наукових досліджень у галузі лінгвістики й лінгводидактики тощо. Конференцію зорганізувала й провела кафедра української мови і літератури вищу; співorganizаторами цього заходу кілька років поспіль є Інститут української мови Національної академії наук України та Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України, з якими укладено договори про наукову співпрацю.

Участь у науковому зібранні взяли педагоги, дослідники з усієї України й ті, кому не байдужа доля української мови. Під час конференції було представлено близько 40 установ і навчальних закладів: Інститут української мови Національної академії наук України, Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України, Бердянський державний педагогічний університет, Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова, Вінницький національний технічний університет, Глухівський національний педагогічний університет імені О. Довженка, Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Житомирський державний університет імені Івана Франка, Івано-Франківський національний медичний університет, Київський університет імені Б. Грінченка, Київський національний університет імені Тараса Шев-

ченка, Кременецький обласний гуманітарно-педагогічний інститут імені Тараса Шевченка, Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомилинського, Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка С. Дем'янчука, Мукачівський державний університет, Національна металургійна академія України, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Ніжинський державний університет імені М. Гоголя, Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника, Рівненський державний гуманітарний університет, Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Рівненський державний базовий медичний коледж, РВНЗ «Кримський гуманітарний університет», Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка, Уманський державний педагогічний університет імені П. Тичини, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця, Харківський національний педагогічний університет імені Г. Сковороди, Херсонський державний університет, Хмельницький національний університет.

Роботу конференції було розпочато святковим молебнем у храмі преп. Федора Острозького, під час якого учасники конференції отримали благословення отця храму на результативну дискусію. Згодом у приміщенні актових залів І.Д. Пасічник, доктор психологічних наук, професор, академік АН ВШ України, Герой України, ректор Національного університету «Острозька академія», урочисто відкрив науково-практичну конференцію. У своєму вітальному слові ректор наголосив на вагомості відродження університету з давніми традиціями, оскільки саме в ньому щорічно відбувається конференція, учасники якої досліджують актуальні питання виховання патріотизму в навчальних закладах різних рівнів, головним засобом якого, безсумнівно, має бути українська мова. На завершення ректор побажав усім присутнім плідної наукової праці.

Пленарне засідання розпочав доктор педагогічних наук, академік АН ВШ України І.М. Хом'як, завідувач

кафедри української мови і літератури Національного університету «Острозька академія», який у доповіді *«Мова як засіб формування особистості»* зауважив, що на заняттях викладачі української мови прагнуть переконати студентів, що українська мова — одна з найрозвиненіших мов світу і своїм лексичним багатством, фонетичною розкішшю, синтаксичною і стилістичною гнучкістю не поступається іншим мовам. Однак частина наших співвітчизників послуговується суржиком, себто принизливою для українця сумішшю своєї й російської мов, дехто ж взагалі переходить на іншу мову спілкування з огляду на російськомовне застосування в засобах масової інформації, зокрема на радіо, телебаченні, в Інтернеті. «То чи не час нам змінити технологію формування мовної особистості, приділивши належну увагу виробленню у студентів умінь ініціювати створення сприятливих мовленнєвих середовищ. Бо багатство української мови вже давно визнано у світі, однак мало володіти нормами літературної мови — слід навчитися обстоювати свої конституційні права на використання рідного слова в усіх сферах суспільного життя, тобто «українці, за висловом О. Забужко, повинні спершу стати українцями», «чітко робити своє і захищати своє», — звернувся до присутніх І.М. Хом'як.

Результати досліджень стану проблеми культури діалогу в навчальному процесі було висвітлено в доповіді *«Діалогізація процесу навчання української мови учнів основної школи»* доктора педагогічних наук, професора, завідувача лабораторії навчання української мови Інституту педагогіки НАПН України Голуб Н.Б., яка наголосила на важливості навчального діалогу, з'ясувала особливості й переваги діалогізації процесу навчання української мови; запропонувала шляхи запровадження такого підходу й перелік результативних показників на користь діалогізації, а також визначила ключові позиції — принципи, методи, прийоми й засоби. Крім того, Н.Б. Голуб зазначила, що знання, передбачені в програмі для основної школи, мають бути життєво необхідними, доступними кожному учневі, що назріла потреба спрощення базового компонента й визначення в старшій школі, що буде професійно орієнтованою, того мінімуму знань, який даватиме змогу учневі робити власний вибір і не дублюватиме того, що пропонуватиме вища школа.

Бибик С.П., доктор філологічних наук, старший науковий співробітник Інституту української мови НАН України, у виступі *«Регіональна варіантність стильової норми в дискурсі радіо «ФМ Галичина»* проаналізувала мову ефірів регіонального мовника «ФМ Галичина» щодо насичення її лексичними, граматичними, орфоепічними та акцентними діалектизмами, відзначила їхній вплив на посилення регіональної варіантності стильової норми мови публіцистики, а також схарактеризувала процеси модифікації усної літературної мови, увиразнення її територіальних різновидів. С.П. Бибик наголосила на тому, що стилістично марковані регіоналізми (лексичні, граматичні, орфоепічні, акцентні) надають стильовій нормі мови публіцистики, ЗМІ варіантності, посилюючи тенденцію до змінюваності норм в усній і писемній мовній практиці; радіо динамічно актуалізує соціально-культурні та культурно-етнічні маркери повсякдення, сприяє процесу колоквіалізації усної публічної мови, у якому

активну участь беруть автори передач «ФМ Галичина».

У доповіді *«Основи екології української літературної мови: проблеми, можливості, перспективи»* доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки Мірченко М.В. охарактеризував поняття «екологія» та вихід його значення за межі природи, проаналізував термін «екологія мови», зокрема в аспекті соціо- та психо-лінгвістики, крім того, висвітлив еволюцію методологічних положень еколінгвістики. М.В. Мірченко ґрунтовно дослідив лінгвістичні праці та найактуальніші проблеми, пов'язані з екологією української літературної мови: взаємодія мови й культури, пов'язана з вивченням особливостей функціонування однієї культури в середовищі іншої національної культури й іншої мови, так звана транслінгвістична дослідницька парадигма; вивчення енергетичного потенціалу мови, тобто синергетика мови й тексту, і біолінгвістика, під якою розуміють науку про взаємодію, взаємозв'язок матеріального й духовного начала в людському організмі, метою якої є пізнання біологічних і соціальних основ функціонування пам'яті, мислення, мови й мовлення.

У доповіді *«Актуальні проблеми методики аудиторних і позааудиторних занять із розвитку українського професійного мовлення студентів-нефілологів»* Дроздова І.П., доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки і психології професійної підготовки Харківського національного автомобільно-дорожнього університету, визначила актуальні проблеми методики аудиторних та позааудиторних занять із формування українського професійного мовлення майбутніх фахівців нефілологічного профілю, окреслила пріоритетні напрями розвитку українськомовної освіти. Доповідач також визначила перспективи лінгводидактичних досліджень українськомовного професійно орієнтованого спрямування, зауваживши, що навчальний процес у вищій школі — це не лише повідомлення і засвоєння знань, це складна система організації, управління й розвитку пізнавальної діяльності студентів, це процес різнобічного формування фахівця вищої кваліфікації.

Доповідь О.А. Кучерук, доктора педагогічних наук, доцента кафедри дидактичної лінгвістики та літературознавства Житомирського державного університету імені Івана Франка *«Когнітивна теорія навчання української мови як пріоритетний напрям шкільної лінгводидактики»* була присвячена розкриттю вагомих здобутків і тенденцій когнітивної теорії навчання української мови в загальноосвітній школі, окресленню підходів до мовної освіти, принципів, на основі яких формується когнітивний напрям шкільної лінгводидактики. Науковець розглянула теоретичні ідеї, пов'язані з методами когнітивного навчання української мови, а також значну увагу приділила розвитку креативності, комунікативної компетентності в контексті когнітивного навчання мови.

Завершив пленарне засідання М.Г. Зубков, співробітник Комітету стандартування науково-технічної термінології Національного університету «Львівська політехніка», який презентував присутнім «Кобзар» Т.Г. Шевченка. Від відомих сьогодні видань пропонуваний доробок відрізняється тим, що вміщує твори

славетного письменника, які не ввійшли до видань XIX-XX століть. Крім того, зібрані поезії подані в авторській редакції, тобто не зазнали нищівного впливу цензури, що робить збірку безцінною.

Обговорення актуальних проблем сучасного мовознавства й лінгводидактики було продовжено на секційних засіданнях, що відбулися після завершення пленарного: «Специфіка мовних норм на фонетичному і лексичному рівнях» (керівник секції — Бибик С.П., доктор філологічних наук, старший науковий співробітник Інституту української мови НАН України); «Культуромовні особливості граматичного ладу української мови» (керівник — Мірченко М.В., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки); «Пріоритетні напрями розвитку шкільної лінгводидактики» (керівник — Голуб Н.Б., доктор педагогічних наук, професор, завідувач лабораторії навчання української мови Інституту педагогіки НАПН України); «Іноватика лінгвістичної освіти у ВНЗ» (керівник — Дроздова І.П., доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки і психології професійної підготовки Харківського національного автомобільно-дорожнього університету), «Філософська проблематика в українській літературі» (ке-

рівник — Кочерга С.О., доктор філологічних наук, професор кафедри української мови і літератури Національного університету «Острозька академія»).

Завершальне засідання відбулося 7 листопада. Під час підбиття підсумків жваву дискусію було продовжено, а також з'ясовано, що значна кількість питань, порушених у доповідях учасників конференції, потребує розв'язання й ґрунтовного вивчення надалі.

Науковці, які завітали до Острога, мали змогу ознайомитися з ексклюзивними експонатами Острозького краєзнавчого музею, що яскраво висвітлюють історію древнього міста від XVI століття й до сьогодні, відвідати галереї й підземелля Національного університету «Острозька академія», а також побували в Межиріцькому Свято-Троїцькому чоловічому монастирі, що славиться як монастир-фортеця ще з XV століття (крім того, сьогодні його вважають одним із наймальовничіших оборонних монастирів України).

Матеріали доповідей учасників опубліковано до початку конференції у збірниках статей «Наукові записки» Національного університету «Острозька академія», серія «Філологічна» і серія «Психологія і педагогіка», що внесені до переліку наукових фахових видань України.